YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

23 päivänä maaliskuuta 2006 *

Asiassa C-237/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale di Cagliari (Italia) on esittänyt 14.5.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 7.6.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Enirisorse SpA

vastaan

Sotacarbo SpA,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), R. Silva de Lapuerta, P. Kūris ja G. Arestis,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Sztranc,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.10.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Enirisorse SpA, edustajinaan avvocato G. Dore ja avvocato C. Dore,

– Sotacarbo SpA, edustajinaan avvocato F. Angioni, avvocato D. Scano, avvocato G. M. Roberti ja avvocato I. Perego,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, jota avustaa avvocato dello Stato P. Gentili,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Di Bucci ja E. Righini,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.1.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien EY 43, EY 44, EY 48 ja EY 49 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen sekä EY 87 artiklan tulkintaa.

2 Kysymys on esitetty asiassa, jossa kantajana on Enirisorse SpA (jäljempänä Enirisorse) ja vastaajana Sotacarbo SpA (jäljempänä Sotacarbo) ja joka koskee sitä, että Sotacarbo on kieltäytynyt lunastamasta Enirisorselta tällä olleita Sotacarbon osakkeita niiden käyvästä hinnasta tämän luovuttua osakkuudestaan Sotacarbossa.

Asiaa koskevat kansalliset oikeussäännöt

3 Italian siviililain 2437 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Osakkailla, jotka vastustavat päätöksiä yhtiön toimialan tai yhtiömuodon muutoksesta tai yhtiön kotipaikan siirtämisestä ulkomaille, on oikeus luopua yhtiön osakkuudesta ja vaatia osakkeensa lunastettavaksi niillä viimeisen kuuden kuukauden aikana olleen keskimääräisen hinnan mukaan, mikäli osakkeet on noteerattu pörssissä, tai muussa tapauksessa suhteellisena osuutena viimeisen tilikauden tilinpäätöksestä ilmenevään yhtiövarallisuuteen.

Osakkailla, jotka ovat osallistuneet yhtiökokoukseen, on velvollisuus antaa tätä koskeva ilmoitus tiedoksi kirjatulla kirjeellä kolmen päivän kuluessa kokouksen päättymisestä ja niiden osakkaiden, jotka eivät ole osallistuneet yhtiökokoukseen, kahden viikon kuluessa yrityksen päätösten ilmoittamisesta yhtiörekisteriin.

Ehto, jolla oikeus luopua osakkuudesta on poistettu tai jolla tämän oikeuden käyttämisestä tehdään taloudellisesti raskaampaa, on mitätön."

4 Lain nro 351, joka on annettu 27.6.1985 (GURI nro 166, 16.7.1985, s. 5019; jäljempänä laki nro 351/1985) 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. ENI, ENEL ja ENEA voivat perustaa osakeyhtiön, jonka toimialana on hiiliteollisuuden teknologisten innovaatioiden ja huipputeknologioiden kehittäminen (rikastus, polttotekniset ratkaisut, nesteyttäminen, kaasuunnuttaminen, hiilikemia jne.) ja jonka avulla toteutetaan

a) 9.3.1985 annetun lain nro 110 1 §:n m kohdassa tarkoitetun tutkimuskeskuksen perustaminen Sardiniaan

b) hiilen käytössä omaksuttavien teknologisten innovaatioiden edellyttämät laitokset ja niitä koskevat hankkeet

c) hiiltä muuna kuin polttoaineena käyttävien teollisuuslaitosten rakentaminen.

2. Tässä pykälässä tarkoitetun osakeyhtiön perustamiskustannukset katetaan tämän lain 6 §:ssä tarkoitetuista varoista.

– –

4. Tämän pykälän 1 momentissa tarkoitetut yhteisöt voivat joko omilla varoillaan tai valtion varoin tehdä tarpeelliset sijoitukset hiilen käytön huipputeknologiaa koskevien hankkeiden teollisen vaiheen toteuttamiseksi.

– –."

5 Lain nro 351/1985 6 §:ssä säädetään, että "tämän lain soveltamisesta aiheutuvat kustannukset – vuoden 1985 osalta 80 miljardia Italian liiraa (ITL), vuoden 1986 osalta 90 miljardia ITL ja vuoden 1987 osalta 100 miljardia ITL – katetaan vähentämällä kolmivuotiskauden 1985–1987 talousarviota varten vuodeksi 1985 tehdyssä, valtiovarainministeriön arviossa momentille 9001 merkittyä määrärahaa käyttämällä tähän varoja, jotka on osoitettu Sardinian alueen osalta yleisen metaanikaasun käyttöön siirtymissuunnitelman korvaavan kaivannaisenergia-alan sijoituksiin" (Inverventi a favore della regione Sardegna nel settore minero-energetico in sostituzione di quello del programma generale di metanizzazione).

6 Lain nro 140, joka on annettu 11.5.1999 (GURI nro 117, 21.5.1999, s. 4; jäljempänä laki nro 140/1999) 7 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään seuraavaa:

"4. ENI ja ENEL voivat luopua 27.6.1985 annetun lain nro 351 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun Sulcisin kivihiilikaivoksesta louhittavaan hiileen liittyvien teknologisten innovaatioiden ja huipputeknologian kehittämiseksi perustetun osakeyhtiön osakkuudesta sen jälkeen kun ne ovat maksaneet osuudet, joita ei vielä ole maksettu.

5. Edellä 4 momentissa tarkoitetun yhtiön on esitettävä 90 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta uusi suunnitelma toimintansa jatkamiseksi."

7 Lain nro 273, joka on annettu 12.12.2002 (GURI nro 293, Supplemento ordinario, 14.12.2002; jäljempänä laki nro 273/2002), 33 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Jotta voitaisiin taata, että Sotacarbolla on tarvittavat varat 11.5.1999 annetun lain nro 140/1999 7 §:n 5 momentissa tarkoitetun toiminnan toteuttamiseen, yhtiön osakkaiden on maksettava vielä maksamatta olevat osuudet 60 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta ja niillä on mahdollisuus luopua osakkuudestaan sillä ehdolla, että ne luopuvat kaikista oikeuksista yhtiön varallisuuteen ja että ne maksavat vielä maksamatta olevat osuudet. Sotacarbo SpA:lle 11.5.1999 annetun lain nro 140/1999 7 §:n 4 momentin mukaisesti jo tehdyt luopumisilmoitukset voidaan peruuttaa 30 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta. Tämän määräajan päätyttyä osakkuudesta luopumisen katsotaan olevan lopullinen, ja osakkuudesta luopuvan osakkaan katsotaan täysin hyväksyneen edellä mainitut ehdot."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

8 Lain nro 351/1985 5 §:ssä tarkoitettu yhtiö perustettiin nimellä Sotacarbo. Sen osakkaina olivat kaksi julkisoikeudellista laitosta (Ente nazionale idrocarburi ja Ente nazionale per l'energia elettrica, jäljempänä ENI ja ENEL) ja yksi muu julkisoikeudellinen elin (Comitato nazionale per la ricerca e lo sviluppo dell'energia nucleare e delle energie alternative, jäljempänä ENEA). Kuten tämän lain 6 §:stä käy ilmi, Sotacarbon perustamiskustannuksista vastasi valtio.

9 ENI suoritti Sotacarbolle 12 708 900 033 ITL:n suuruisen summan pääomasijoituksena yhtiön omaisuuteen hiilen tutkimuskeskuksen perustamiseksi Sardiniaan.

10 Vuonna 1992 ENI ja ENEL yksityistettiin ja muutettiin osakeyhtiöiksi. ENI ei halunnut tämän jälkeen olla osakkaana Sotacarbossa ja siirsi osuutensa tytäryhtiölleen Enirisorselle. Viimeksi mainittu yhtiö käytti lain nro 140/1999 7 §:n 4 momentissa tarkoitettua oikeuttaan luopua osakkuudestaan Sotacarbossa maksamalla vielä maksamatta olevien osuuksien arvon. Samanaikaisesti se vaati Sotacarboa lunastamaan sen osakkeet hintaan, joka vastasi sen osuutta tässä yhtiössä.

11 Sotacarbo ei vastannut vaatimukseen ja ilmoitti 12.3.2001 Enirisorselle, että 12.2.2001 pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa Enirisorsen osakkeet oli mitätöity lunastamatta niitä ensin.

12 Enirisorse nosti kanteen Tribunale di Cagliarissa saadakseen riidan kohteena olevien osakkeiden lunastusarvon. Kanteensa tueksi se vetosi siihen, että lain nro 140/1999 7 §:n 4 momentissa sille oli myönnetty oikeus luopua osakkuudestaan Sotacarbossa, ja siihen, että siviililain 2437 §:n mukaan Sotacarbolla oli velvollisuus lunastaa kyseiset osakkeet arvostaan.

13 Lain nro 273/2002 voimaantulo – laki annettiin sen jälkeen kun Enririsorse oli nostanut kanteensa – ja erityisesti tämän lain 33 § olivat perusteena sille, että se vaati Tribunale di Cagliaria esittämään ennakkoratkaisupyynnön yhteisöjen tuomioistuimelle sen selvittämiseksi, oliko tämä lain 33 §:ssä tarkoitetun kaltainen toimenpide katsottava EY 87 artiklassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

14 Tribunale dei Cagliari katsoi, että lain nro 273/2002 33 §:n perusteella Sotacarbo saa tukea, jota on tarkasteltava valtiontukia koskevien yhteisön säännösten kannalta. Koska se ei ollut varma tämän pykälän yhteensopivuudesta markkinataloudessa vallitsevan yhdenvertaisuuden periaatteen kanssa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Myönnetäänkö lain [nro 273/2002] 33 §:llä EY 87 artiklan vastainen valtiontuki Sotacarbo SpA:n hyväksi ja onko se tämän lisäksi myönnetty lainvastaisesti, koska sitä ei ole annettu EY 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti tiedoksi?

2) Onko edellä mainittu säännös ristiriidassa sijoittautumisvapautta ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien EY 43, EY 44, EY 48 ja EY 49 artiklan sekä niitä seuraavien artiklojen kanssa?"

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

15 Sotacarbo toteaa alustavasti, että yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntöjen tutkittavaksi ottamista koskevassa oikeuskäytännössä muotoilemien kriteerien perusteella ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esillä olevassa asiassa esittämät kysymykset eivät täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä. Se väittää, että ennakkoratkaisupyynnössä ei ole selvitystä Sotacarbon erityisestä oikeudellisesta luonteesta, sille annetusta yleishyödyllisestä tehtävästä tai yhtiötä koskevasta erityissääntelystä. Sen mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei esittänyt riittävää selvitystä siitä kansallisen oikeuden osa-alueesta, johon lain nro 273/2002 33 § kuuluu. Ennakkoratkaisupyynnössä ei Sotacarbon

mukaan ole myöskään millään tavoin selitetty sitä, minkälainen on ensimmäisessä ja toisessa kysymyksessä tarkoitettujen perustamissopimuksen artiklojen välillä vallitseva yhteys. Tämän lisäksi se katsoo, ettei toisella kysymyksellä ole lainkaan merkitystä pääasian ratkaisun kannalta.

16 Italian hallitus ja Euroopan yhteisöjen komissio ovat puolestaan viitanneet siihen, että ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa asiassa, kuten asiasta C-295/97, Piaggio, 17.6.1999 annetusta tuomiosta (Kok. 1999, s. I-3753, 29–33 kohta) ilmenee, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole ratkaista mahdollisen valtiontuen yhteensopivuutta yhteismarkkinoiden kanssa. Yhteisöjen tuomioistuin voi niiden mukaan arvioida ainoastaan sitä, kuuluuko kyseessä oleva kansallisen oikeuden säännös valtiontuen käsitteen alaan. Tämän johdosta Italian hallitus katsoo, että ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen sitä osaa, jolla tähdätään sen selvittämiseen, onko pääasiassa kyseessä oleva toimenpide yhteismarkkinoille soveltumaton valtiontuki, ei voida ottaa tutkittavaksi. Komissio puolestaan muotoilisi kysymyksen uudelleen, jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen. Toisen ennakkoratkaisukysymyksen osalta Italian hallitus ja komissio katsovat kumpikin, että koska kansallinen tuomioistuin ei ole esittänyt yksityiskohtaisia perusteita, joiden johdosta se on päätynyt esittämään tämän kysymyksen, on kysymys jätettävä tutkimatta.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

17 Todettakoon heti aluksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jotta yhteisön oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen, sen on määritettävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiasiat ja oikeussäännöt tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat lähtökohdat, joihin nämä kysymykset perustuvat (ks. mm. yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, Brentjens', tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-6025, 38 kohta; asia C-207/01, Altair Chimica, tuomio 11.9.2003, Kok. 2003, s. I-8875, 24 kohta ja asia C-72/03, Carbonati Apuani, tuomio 9.9.2004, Kok. 2004, s. I-8027, 10 kohta).

18 Ennakkoratkaisupyynnöissä annetut tiedot eivät siis ole tarpeen ainoastaan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin voi niiden perusteella antaa asian ratkaisun kannalta hyödyllisiä vastauksia, vaan myös siksi, että jäsenvaltioiden hallituksilla ja osapuolilla, joita asia koskee, on niiden perusteella mahdollisuus esittää huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että kyseiset osapuolet voivat käyttää tätä mahdollisuuttaan, kun otetaan huomioon se, että edellä mainitun artiklan mukaan ainoastaan ennakkoratkaisupyynnöt annetaan tiedoksi näille osapuolille (ks. mm. yhdistetyt asiat C-128/97 ja C-137/97, Testa ja Modesti, määräys 30.4.1998, Kok. 1998, s. I-2181, 6 kohta; asia C-325/98, Anssens, määräys 11.5.1999, Kok. 1999, s. I-2969, 8 kohta ja em. asia Altair Chimica, tuomion 25 kohta).

19 Esillä olevassa asiassa esitetyssä ennakkoratkaisupyynnössä on lyhyesti mutta yksityiskohtaisesti tehty selkoa asiassa merkityksellisestä kansallisesta oikeudesta sekä siitä, mihin riita-asia perustuu ja minkä luonteinen se on. Tästä seuraa, että kansallinen tuomioistuin on riittävän selvästi määritellyt sekä ne tosiasiat että ne oikeussäännöt, joihin nähden se esittää tulkintapyyntönsä yhteisön oikeudesta, ja se on toimittanut yhteisöjen tuomioistuimelle kaikki tarvittavat tiedot, jotta tämä voi vastata kysymykseen hyödyllisellä tavalla.

20 Sotacarbon vaatimus, jolla se pyrkii siihen, että ennakkoratkaisupyyntö jätettäisiin kokonaisuudessaan tutkimatta, on siten hylättävä.

21 Erityisesti toisen ennakkoratkaisukysymyksen osalta on muistettava yhteisöjen tuomioistuimen katsoneen, että kansallisen tuomioistuimen on välttämättä annettava edes vähäinen selostus niistä syistä, joiden perusteella se on valinnut ne yhteisön oikeuden säännökset tai määräykset, joiden tulkintaa se pyytää, sekä siitä yhteydestä, jonka se katsoo vallitsevan näiden säännösten tai määräysten ja käsillä olevassa asiassa sovellettavan kansallisen lainsäädännön välillä (asia C-116/00, Laguillaumie, määräys 28.6.2000, Kok. 2000, s. I-4979, 16 kohta ja em. asia Carbonati Apuani, tuomion 11 kohta).

22 On todettava, ettei esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ole millään tavoin tehnyt selkoa syistä, joiden perusteella se on valinnut toisessa kysymyksessä mainitsemansa yhteisön oikeussäännöt. Tämän vuoksi kysymys on jätettävä tutkimatta.

23 Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen osalta voidaan vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella todeta, että sen arvioiminen, ovatko tukitoimenpiteet tai tukijärjestelmä yhteensopivia yhteismarkkinoiden kanssa, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä yhteisöjen tuomioistuin valvoo (asia C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires v. Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5505, Kok. Ep. XI, s. I-495, 14 kohta; asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. I-3547, 42 kohta ja em. asia Piaggio, tuomion 31 kohta). Näin ollen kansallinen tuomioistuin ei voi EY 234 artiklaan perustuvassa ennakkoratkaisumenettelyssä kysyä yhteisöjen tuomioistuimelta valtiontuen tai valtion tukijärjestelmän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille (asia C-297/01, Sicilcassa ym., määräys 24.7.2003, Kok. 2003, s. I-7849, 47 kohta).

24 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin useita kertoja todennut, että vaikka EY 234 artiklan mukaisessa menettelyssä yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa lausua kansallisten oikeussääntöjen yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden kanssa eikä tulkita kansallisia säännöksiä ja määräyksiä, se on kuitenkin toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta sen arvioidessa tätä yhteensopivuutta sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa (ks. mm. asia C-292/92, Hünermund ym., tuomio 15.12.1993, Kok. 1993, s. I-6787, Kok. Ep. XIV, s. 515, 8 kohta; asia C-28/99, Verdonck ym., tuomio 3.5.2001, Kok. 2001, s. I-3399, 28 kohta; asia C-399/98, Ordine degli Architetti ym., tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. I-5409, 48 kohta ja yhdistetyt asiat C-285/99 ja C-286/99, Lombardini ja Mantovani, tuomio 27.11.2001, Kok. 2001, s. I-9233, 27 kohta).

25 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys voidaan näin ollen tutkia ainoastaan siltä osin kuin kansallinen tuomioistuin haluaa selvittää, onko EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena pidettävä pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kansallista toimenpidettä, jolla valtion määräysvallassa olevan yhtiön osakkaille annetaan yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poikkeava oikeus luopua osakkuudestaan yhtiössä sillä ehdolla, että ne luopuvat kaikista oikeuksistaan tämän yhtiön varallisuuteen.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

26 Tällä tavoin uudelleen muotoiltuna ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee siis ainoastaan EY 87 artiklan 1 kohtaa. Tämän jälkeen on selvitettävä, täyttyvätkö asiassa kyseisen perustamissopimuksen määräyksen soveltamisen edellytykset.

27 Ensiksi on selvitettävä, onko Sotacarboa pidettävä tässä määräyksessä tarkoitettuna yrityksenä.

28 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kilpailuoikeudellisella yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (ks. mm. asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991, Kok. 1991, s. I-1979, Kok. Ep. XI, s. I-147, 21 kohta; asia C-67/96, Albany, tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-5751, 77 kohta; yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., tuomio 12.9.2000, Kok. 2000, s. I-6451, 74 kohta ja asia C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze ym., tuomio 10.1.2006, Kok. 2006, s. I-289, 107 kohta).

29 Taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla (ks. asia 118/85, komissio v. Italia, tuomio 16.6.1987, Kok. 1987, s. 2599, 7 kohta; asia C-35/96, komissio v. Italia, tuomio 18.6.1998, Kok. 1998, s. I-3851, 36 kohta; em. yhdistetyt asiat Pavlov, tuomion 75 kohta ja em. asia Cassa di Risparmio di Firenze ym., tuomion 108 kohta).

30 Vaikka kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tehdä tältä osin lopullinen arvio, siitä oikeudenkäynnin asiakirja-aineistosta, joka on yhteisöjen tuomioistuimen käytettävissä, käy kuitenkin ilmi, että Sotacarbon toiminnan voidaan ajatella olevan luonteeltaan taloudellista.

31 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 25 kohdassa todennut, Sotacarbon toimialaan kuuluu muun muassa uusien hiilen käyttöä koskevien teknologioiden kehittäminen ja erityistukipalvelujen tarjoaminen viranomaisille, julkisoikeudellisille laitoksille ja näiden teknologioiden kehittämisestä kiinnostuneille yhtiöille. Yleensä yrityksen taloudellinen toiminta muodostuu juuri tämän tyyppisistä osista. Asiassa ei myöskään ole kiistetty sitä, että Sotacarbo tavoittelee toiminnallaan voittoa.

32 Italian hallituksen väitteistä poiketen tätä kantaa ei aseta kyseenalaiseksi se, että Sotacarbon perustajina on julkisoikeudellisia laitoksia ja että sen toimintaa rahoitetaan Italian valtion varoista tietyntyyppisen tutkimuksen tekemiseksi.

33 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan rahoitusmuoto ei olekaan merkityksellinen sitä arvioitaessa, harjoittaako tietty yksikkö taloudellista toimintaa (ks. tämän tuomion 28 kohta).

34 Toisaalta yhteisöjen tuomioistuin on jo aiemmin todennut, että se, että tietyn yksikön vastattavaksi on osoitettu yleishyödyllisiä tehtäviä, ei estä kyseessä olevien tehtävien katsomista taloudelliseksi toiminnaksi (ks. vastaavasti asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001, Kok. 2001, s. I-8089, 21 kohta).

35 Tästä seuraa, että ratkaisevana ei tässä yhteydessä voida Sotacarbon väitteistä huolimatta pitää sitä, että tämä yhtiö on perustettu tiettyjen tutkimushankkeiden toteuttamiseksi.

36 Näin ollen ei ole suljettu pois se, että Sotacarbo harjoittaa taloudellista toimintaa ja että se voidaan tällä perusteella katsoa EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi yritykseksi.

37 Tämän jälkeen on tutkittava tässä perustamissopimuksen määräyksessä tarkoitetun valtiontuen käsitteen perustekijöitä.

38 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että kaikkien EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen edellytysten on täytyttävä, jotta kyseessä voisi olla valtiontuki (ks. asia C-142/87, Belgia v. komissio (nk. Tubemeuse), tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 25 kohta; yhdistetyt asiat C-278/92–C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 20 kohta; asia C-482/99, Ranska v. komissio, tuomio 16.5.2002, Kok. 2002, s. I-4397, 68 kohta ja asia C-280/00, Altmark Trans v. Regierungspräsidium Magdeburg, tuomio 24.7.2003, Kok. 2003, s. I-7747, 74 kohta).

39 Näin ollen, jotta kyse olisi valtiontuesta, kyse on ensiksikin oltava valtion toimenpiteestä tai valtion varoilla toteutetusta toimenpiteestä. Kyseisen toimenpiteen on toiseksi oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kolmanneksi toimenpiteellä on annettava etua sille, joka on toimenpiteen kohteena. Neljänneksi toimenpiteen on vääristettävä tai uhattava vääristää kilpailua (ks. em. asia Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomion 75 kohta ja asia C-172/03, Heiser, tuomio 3.3.2005, Kok. 2005, s. I-1627, 27 kohta).

40 Koska asianosaisten huomautukset koskevat pääasiallisesti kolmatta edellytystä, on sitä tarkasteltava ensimmäisenä.

41 Vaikka kantaja väittää, että lain nro 273/2002 33 § on Sotacarbon kannalta EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu etu, on Sotacarbo komission tukemana väittänyt, ettei tästä ole kyse.

42 Todettakoon tässä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuen käsitteellä ei tarkoiteta ainoastaan positiivisia suorituksia vaan myös toimenpiteitä, jotka eivät ole avustuksia sanan suppeassa merkityksessä mutta jotka eri tavoin alentavat yritysten vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia ja ovat siten sekä luonteeltaan että vaikutuksiltaan avustusten kaltaisia (ks. mm. asia C-143/99, Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, tuomio 8.11.2001, Kok. 2001, s. I-8365, 38 kohta ja em. asia Heiser, tuomion 36 kohta).

43 Esillä olevassa asiassa on todettava, että laeilla nro 140/1999 ja nro 273/2002, joita ei voida tarkastella toisistaan erillisinä – niin kuin julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 32 kohdassa huomauttanut –, on perustettu osakeyhtiön osakkaiden oikeutta vaatia osuuksiensa lunastamista koskevasta, yleisestä, juuri siviililain 2437 §:ään perustuvasta sääntelystä poikkeava järjestely. Tässä siviililain pykälässä oikeus luopua osakkuudesta on annettu ainoastaan sellaisille osakkaille, jotka vastustavat yhtiön toimialan tai yhtiömuodon muutosta taikka yhtiön kotipaikan siirtämistä ulkomaille.

44 Lailla nro 140/1999 Sotacarbon osakkaille on annettu erityinen oikeus luopua osakkuudestaan maksamalla vielä maksamatta olevat osakkeet, oikeus, jota osakkaat eivät olisi voineet käyttää, ellei tätä lakia olisi annettu, koska siviililain 2347 §:n soveltamisedellytykset eivät pääasiassa täyty.

45 Lain nro 273/2002 33 §:ssä osakkaiden lunastusoikeus on suljettu pois ainoastaan, jos ne käyttävät tätä yleisesti sovellettavasta sääntelystä poikkeavaa erityistä oikeuttaan.

46 Tätä mahdollisuutta ei kuitenkaan voida pitää EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla Sotacarbon saamana etuna.

47 Kuten komissio on perustellusti huomauttanut, pääasiassa kyseessä oleva kansallinen sääntely ei tarjoa etua osakkaille, joilla on poikkeuksellinen mahdollisuus luopua osakkuudestaan Sotacarbossa saamatta vastiketta osakkeistaan, eikä tälle yhtiölle, koska osakkailla on mahdollisuus vaan ei velvollisuutta luopua osakkuudestaan silloinkin kun tätä koskevat yleisesti sovellettavat edellytykset eivät täyty.

48 Tästä seuraa, että lailla nro 273/2002 pyritään ainoastaan estämään se, ettei Sotacarbon vastattavaksi tule kustannus, jota ei tavallisissa olosuhteissa syntyisi. Tällä lailla luodaan vain kehykset tämän yhtiön osakkaille lailla nro 140/1999 myönnetylle poikkeukselliselle oikeudelle luopua osakkuudestaan tämän yhtiön vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia keventämättä.

49 Tähän on lisättävä, että jos lain nro 273/2002 33 §:llä olisi suljettu pois oikeus osakkeiden lunastamiseen myös siinä tapauksessa, että osakkuudesta luovutaan siviililain 2437 §:ssä tarkoitettujen edellytysten vallitessa, olisi säännöksellä voitu perustaa EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu etu. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen asiakirjojen perusteella ei voida todeta, että tästä olisi kysymys.

50 Koska EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti (ks. tämän tuomion 38 kohta), ei asiassa tarvitse tutkia sitä, täyttyvätkö muut valtiontuen olemassaolon edellytykset.

51 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että EY 87 artiklassa tarkoitettuna valtiontukena ei voida pitää pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kansallista sääntelyä, jolla valtion määräysvallassa olevan yhtiön osakkaille annetaan yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poikkeava oikeus luopua osakkuudestaan tässä yhtiössä sillä ehdolla, että ne luopuvat kaikista oikeuksistaan tämän yhtiön varallisuuteen.

Oikeudenkäyntikulut

52 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 87 artiklassa tarkoitettuna valtiontukena ei voida pitää pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kansallista sääntelyä, jolla valtion määräysvallassa olevan yhtiön osakkaille annetaan yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poikkeava oikeus luopua osakkuudestaan tässä yhtiössä sillä ehdolla, että ne luopuvat kaikista oikeuksistaan tämän yhtiön varallisuuteen.

Allekirjoitukset